

VITA LÖGNER PÅ MEDELHAVSMUSEET

Av Barbro Santillo Frizell, professor i antikens kultur och samhällsliv och direktör för Svenska Institutet i Rom

»Skåda! Skåda mot himlen och se de målade skulpturerna!« I dessa rader av Euripides ur dramat *Hypsipyle* är det gavelfältskulpturen på ett tempel som åsyftas. Det är svårt, nästan omöjligt att visualisera Parthenontemplets marmorskulptur bemålad i starka färger. Ruinen, fragmenten, den nötta vita marmorn har uppgått i en ouplöslig förening som blivit själva sinnebilden för den antika världen. Föreställningen uppstod under renässansen då man ur Roms ruiner grävde fram antik marmorskulptur som förlorat sin ursprungliga färg. Genom flera århundraden med den vita monokroma marmorn som etablerad konstnorm har vi påverkats så starkt i vår smak att det är svårt att uppskatta färgad skulptur. Men i antikens Grekland hade man över huvud taget inte kommit på tanken att en skulptural utsmyckning, varesig den var i terrakotta eller marmor skulle lämnas utan bemålning. En omålad skulptur var att betrakta som en ofärdig produkt och det är otänkbart att den skulle bli en konstnärlig norm.

I det nya Akropolismuseet i Athen, ritat av den fransk-schweiziske arkitekten Bernard Tschumi, invigt 2009, befästs traditionen och föreställningen om den marmorvita antiken i utställningen av objektet. Detta trots att det var just på Akropolis som man på 1880-talet gjorde de sensationella fynden av arkaisk marmorskulptur med så rikliga färgspår att de kom att utgöra en vändpunkt i debatten om antikens polykromi. Ett bildspel med digitala rekonstruktioner där de antika templen visas i all sin prunkande färgprakt är förmodligen tänkt att korrigera och komplettera bilden av den monokroma marmorn som utställningen förmedlar. Det bestående intrycket blir ändå det vita och upphöjda – utställningspedagogiken har fått stå tillbaka för estetiken.

Det är den tyske forskaren Vinzenz Brinkmanns förtjänst att polykromin äntligen fått ett riktigt genomslag i museivärlden och inom förmedlingen till allmänheten. Sedan 25 år tillbaka leder Brinkmann ett internationellt forskarlag som med flera olika metoder undersöker antik skulptur för att kunna rekonstruera den antika bemålningen. Med ultraviolet ljus och fotografiering kan man upptäcka och dokumentera avtryck efter färgpigment och färgskuggor som inte längre är synliga med blotta ögat. Valören på de ursprungliga pigmenten kan man bestämma med mikroskop men också med kemisk-fysiska analysmetoder.

Resultaten av dessa undersökningar visades i den

Bågskytten »Paris« från Afaiatemplet på Egina.

stora vandringsutställningen »Brokiga gudar« som startade år 2003 i München och sedan flyttade runt i olika städer i Tyskland. Utställningen har överallt blivit en publikframgång, mycket beroende på att den baseras på rekonstruktioner i färg. De sobra, vita draperingarna på de arkaiska kvinnofigurerna från Akropolis visar sig nu vara överdådigt dekorerade dräkter i mönster översålade med figurer i alla färger. På utställningen visas en rad häpnadsväckande rekonstruktioner. En av de mest intresseväckande rekonstruktionerna är den så kallade »peploskoren«, flickan med peplos. Det som man tidigare trodde vara en enkelt utsmyckad och stram dräkt visade sig bestå av flera lager tyg vävda med rika mönsterbårder i klara, starka färger. Och »flickan« blev till gudinnan Artemis. På de arkaiska kvinnofigurerna användes inte dräkten för att framhäva kroppen, utan snarare tvärtom – den hade ett egenvärde. Kropp och dräkt bildar en ornamentalt, geometrisk och abstraherad enhet. Dräktens mönsterbårder bildar stränga kompositioner och färgen accentuerar denna abstraktion.

På Medelhavsmuseet visas nu denna unika utställning med namnet Vita Lögnen, vilket anspelar på den förljugna bild av den marmorvita antiken som många antikmuseer alltjämt förmedlar. I presentationen läggs också tonvikt på receptionen av det vita och den retorik som präglade västvärldens kulturuppfattning under flera hundra år.